

ENGELSK MONARKISM

"SNART FINNS BARA fem kungar kvar, engelske kungen och hjärter, ruter, spader och klöverkung." Med denna lustighet av exkung Faruk inleder Kingsley Martin, radikal socialist, förutvarande redaktör för Statesman and Nation, utmärkt idéhistoriker, sin framställning av den brittiska monarkin, *The Crown and the Establishment* (Hutchinson, 25 shilling). Det är en instruktiv och underhållande bok, trots att författaren visar något av den respekt för kungligheten som han är benägen att kritisera hos andra.

Vad Kingsley Martin främst vill understryka är att den brittiska monarkin och de kungliga i England i skilda hänseenden intar en särställning i Västerlandet — de skandinaviska monarkierna sägs vara av helt annan art. De engels-

ka kungligheterna omges av en vördnad, en nyfikenhet och en publicitet som inte har motsvarighet inom andra jämförbara länder. Det är otänkbart för drottningen, exempelvis, att likt den svenske kungen göra en promenad i huvudstaden; varje kritisk anmärkning mot henne, hur välvilligt och välmående den än framförs, väcker ursinne bland en massa folk. Denna särställning stöds av en neomonarkisk ideologi — för att hedra en massa gröttiga fraser med detta uttryck — som under senare tid fått alltmer extravaganta uttryck. Det är inte som förr tillräckligt att kalla kungen eller drottningen en symbol. Redan vid Georg V:s kröning förklarade den officiella ärkebiskopen att kungen "inkarnerade" sitt folk. Vid Elizabeth II:s kröning blev detta sätt att förkunna kunglighetens upphöjda och mystiska karaktär vanligt. Ärkebiskopen av Canterbury uttalade att på kröningsdagen "landet och samväldet inte var långt borta från det himmelska kungariket"; enligt Times "representerade drottningen samväldets själ likaväl som dess kropp" genom att "inkarnera hela samhället". Psykoanalytikerna hjälper teologerna med sin speciella jargong; kungen är fadern, naturligtvis, drottningen är enligt Freuds biograf Ernest Jones "en föräldrasymbol" samtidigt som hon genom sitt kön och sin ungdom hos männen väcker erotiskt färgade, ehuru förvisso ridderliga och kyska känslor. En dygdig kung är kanske att föredra som faderssubstitut, men även den utsvävande Edvard VII kunde klara rollen; han företrädde det tveklaktiga undermedvetna, nattsidan, medan den präktige sonen

var symbol för dagens medvetna strävan till ett gott liv. Ingen sticker håll på fraserna, och produktionen av dravel frodas inför det allmänna välsinnet.

Då Martin skriver att så går det inte till i Skandinavien har han utan tvivel rätt ett långt stycke. Såvitt bekant har ingen biskop använt inkarnationstanken på kungligheten. Då högers föregångare ledare i en debatt för några år sedan, om också med en min av djärvhet, talade om för menigheten att de kungliga är "vanliga människor" (ett honnörsord i hr Hjalmarsons mun) riskerade han knappast några protester; en engelsk partiledare måste vara mera återhållsam. Men vi har vackra exempel på falskhet, narraktighet och devota floskler, som Martin tycks vara okunnig om; fjäsket kring Kungafonden är endast ett av de många bevisen för att vi inte står engelsmännen så långt efter.

Martins kritik av den engelska monarkin gäller främst dess brist på folklighet, dess isolering från allmänheten och anknytning till de förmåna och rika. Därigenom blir, påstår Martin, de kungliga ett fäste för vad som brukar kallas "the Establishment", den vid sidan av demokratin fungerande överhet som på radikalt håll anses göra England till en de privilegierades stat, trots folkstyrelse och sociala reformer. Till en viss grad har sannolikt Martin rätt, men när det gäller att definiera "the Establishment" och att närmare fastställa dess sammanhang med monarkin är han som andra skribenter i ämnet på en gång mångordig och otydlig. Han tycks tro på vikten av att de kungliga promenerar på gatorna, att prinsar går i vanliga skolor, att drottningen träffar inte bara grevar och baroner, utan också professorer — vår erfarenhet visar att snobberi och vettlös vördnad är väl förenliga med sådana arrangemang. Bagehots bild av monarkin för hundra år sedan — med

Satirisk teckning av Cummings illustrerande engelsk monarkism.

dess bastioner av vidskepelse, enfald och förljugenhet — förblir mera inträngande och realistisk än Martins snusföruftiga blandning av rationalism och respekt för det av folket helgade kungadömet.

HERBERT TINGSTEN